

СТАЎЛЕННЕ ДА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ СТУДЭНТАЎ ВНУ ПА ШКАЛЕ ЛІКЕРТА (на матэрыяле анкетавання)^{*}

Рассматриваются отношение 474 студентов четырех университетов к белорусскому языку и проблеме двуязычия в Беларуси. Исследование проводилось с помощью анкетирования, в опросник была включена психометрическая шкала Ликерта для изучения установок респондентов. Анализируется общее, инструментальное и интегративное отношение студентов к белорусскому языку, а также когнитивный и аффективный компоненты отношения.

The article considers the attitudes of 474 students from four universities toward the Belarusian language and the issue of bilingualism in Belarus. The study was conducted using the questionnaire with the psychometric Likert scale. We analyze the general, instrumental and integrative attitudes of students to the Belarusian language, as well as cognitive and affective components of the attitude.

Стаўленне да моў з'яўляецца адной з галоўных прадметных галін сацыялінгвістыкі (гл. Вахтин, Головки 2004, 18). Праблема стаўлення да аб'екта ці з'явы пачала даследавацца ў межах сацыяльнай псіхалогіі ў 1920-я гг., аднак пытанне адносін да моўных кодаў (літаратурных моў, дыялектаў, акцэнтаў) сістэмна распрацоўваецца з 1960-х гг. у межах сацыялінгвістычнай парадыгмы (працы У. Ламберта, Р. Гарднера, К. Бэйкера, П. Гарэта і інш.). Для вывучэння стаўлення да моў і іх варыянтаў прымяняюцца метадыкі, якія паходзяць з іншых сацыяльных навук, прыстасаваныя да даследавання мовазнаўчых праблем: вуснае і пісьмовае апытанне, эксперыментальныя метадыкі, метады ўключанага назірання, кантэнт-аналіз і інш. Для даследавання адносін да моўных кодаў у Беларусі мы выкарыстоўвалі сукупнасць прамых і непрямых метадаў (гл. Лянкевіч 2009; Лянкевіч 2011), сярод якіх быў метады пісьмовага апытання.

Анкетаванне – адзін з відаў апытання, гэта вербальна-камунікатыўны метады, пры якім выкарыстоўваецца спецыяльна аформлены спіс пытанняў да рэспандэнтаў – анкета. Анкетаванне адносіцца да колькасных прамых метадаў і з'яўляецца адным з самых папулярных спосабаў атрымання сацыялінгвістычнай інфармацыі. У параўнанні з вусным інтэрв'ю пісьмовае анкетаванне мае шэраг пераваг: яно дазваляе ахапіць значна большую аўдыторыю, вымагае менш часу для яго правядзення і валодае вышэйшай ступенню ананімнасці, у выніку чаго лягчэй пазбегнуць сацыяльна пажаданых адказаў, як гэта можа назірацца ў выпадку гутаркі сам-насам з інтэрв'юерам (гл. Орпенгейм 1976, 37).

Для даследавання стаўлення да моўных кодаў была падрыхтавана анкета, якая складалася з дзвюх частак: першая ўключала ў сябе закрытыя (з варыянтамі адказу) і адкрытыя (без варыянтаў) пытанні, звязаныя з праблемай выкарыстання беларускай і рускай літаратурных моў і змешанага маўлення ў грамадстве і асабіста рэспандэнтам (22 пытанні); другая частка змяшчала 20 сцверджанняў, з якімі рэспандэнты маглі цалкам або часткова згадзіцца або не згадзіцца, і грунтавалася на шкале Лікерта (гл. Lickert 1932). У дадзеным артыкуле спынімся на аналізе вынікаў, атрыманых у другой частцы анкеты.

Шкала Лікерта, з дапамогай якой апрацоўвалася другая частка анкеты, выкарыстоўваецца ў даследаваннях, звязаных з высвятленнем стаўлення да пэўнага аб'екта ці з'явы. Яна ўяўляе сабой псіхаметрычную парадкавую шкалу, на якой рэспандэнт адзначае ступень сваёй згоды з выказваннем, звязаным з праблемай стаўлення да беларускай мовы (ад «цалкам згодны» да «цалкам нязгодны»).

Класічная метадыка Лікерта звычайна прадугледжвае 5-бальнае шкаліраванне: *цалкам згодны – хутчэй згодны – не ведаю – хутчэй нязгодны – цалкам нязгодны*. Пры кадзіроўцы даследчык прысвойвае лічбавае значэнне кожнаму з варыянтаў. Звычайна ступень згоды са сцверджаннем, у якім выражаецца пазітыўнае стаўленне да пэўнага аб'екта (напрыклад, «Мне падабаецца, як гучыць беларуская мова»), кадзіруецца наступным чынам: 5 = *цалкам згодны*, 4 = *хутчэй згодны*, 3 = *не ведаю*, 2 = *хутчэй нязгодны*, 1 = *цалкам нязгодны*. Адпаведна «негатыўныя» меркаванні (напрыклад, «Я не адчуваю патрэбы валодаць беларускай мовай») ацэньваюцца адваротным чынам: 1 = *цалкам згодны*, 2 = *хутчэй згодны* і г. д. Пры гэтым падыходзе большая выніковая колькасць балаў сведчыць пра пазітыўнае стаўленне, а меншая – пра негатыўнае. Часта ў даследаваннях сустракаюцца шкалы ад трох да сямі значэнняў. Некаторыя даследчыкі па шэрагу прычын крытыкуюць падыход, пры якім выкарыстоўваецца няцотная колькасць значэнняў (крытыка датычыцца «сярэдзіннага» варыянта). Па-першае, наяўнасць такога варыянта дазваляе рэспандэнтам пазбегнуць выказвання ўласнага меркавання, па-другое, даследчык не ведае, як інтэрпрэтаваць такія адказы (рэспандэнт або не мае меркавання па дадзенай праблеме, або не хоча яго выражаць, або не хоча

^{*} Праца выканана ў рамках навукова-даследчага праекта «Трасянка ў Беларусі – “змешаны варыянт” як прадукт беларуска-руускага моўнага кантакту», што фінансаваўся фондам «Фольксваген» (грант № II/83 371, 14 крас. 2008 г.).

падумаць на гэтую тэму), і, як вынік, па-трэцяе, бал за гэты варыянт адказу ўплывае на агульную колькасць балаў і павышае выніковы, набліжаючы яго да пазітыўнага стаўлення (хаця ў рэчаіснасці рэспандэнт можа ставіцца да аб'екта даследавання адмоўна), «аднолькавыя выніковыя балы могуць мець рознае значэнне» (Oppenheim 1976, 140–141). Улічваючы гэта, мы ў сваім даследаванні выкарыстоўвалі 4-бальную інтэрвальную шкалу, выключыўшы варыянт «не ведаю»:

«пазітыўныя» меркаванні:	«негатыўныя» меркаванні:
4 = <i>цалкам згодны</i>	1 = <i>цалкам згодны</i>
3 = <i>хутчэй згодны</i>	2 = <i>хутчэй згодны</i>
2 = <i>хутчэй нязгодны</i>	3 = <i>хутчэй нязгодны</i>
1 = <i>цалкам нязгодны</i>	4 = <i>цалкам нязгодны</i>

Падлік балаў і іншых значэнняў ажыццяўляўся з дапамогай формул у праграме «Microsoft Excel». Пры фармуліроўцы сцверджанняў, з якімі рэспандэнты павінны былі выразіць ступень сваёй згоды, мы звярталіся да досведу падобнага даследавання, праведзенага ў дачыненні да валійскай мовы ва Уэльсе (гл. Baker 1992, 141).

Анкетаванне праводзілася на працягу 2010–2011 гг. Усяго ў апытанні ўдзельнічала 474 рэспандэнты; выбарка была імавернасная, выпадковая. Рэспандэнтамі з'яўляліся студэнты ўніверсітэтаў Мінска і Віцебска (сярэдні ўзрост – 18 гадоў): Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта (109); Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (157); Віцебскага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта (110); Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. М. Машэрава (98). Кожнаму рэспандэнту было раздадзена па два варыянты анкет – на беларускай і рускай мовах, з якіх апытаныя выбіралі адзін для запавядання.

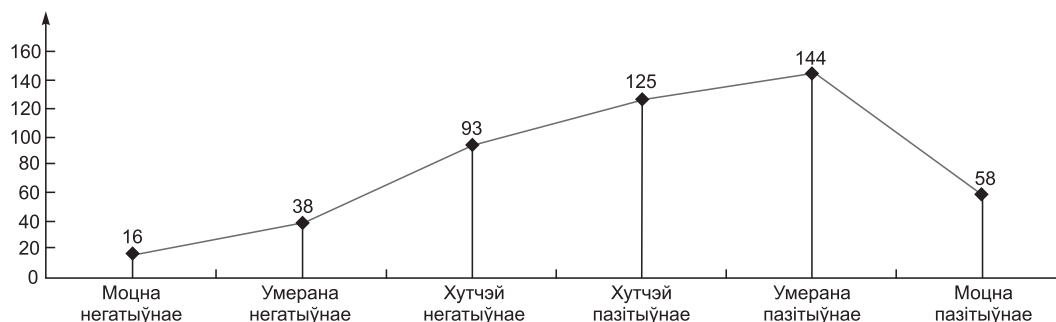
Максімальная колькасць балаў, якую мог набраць рэспандэнт пры пазітыўным стаўленні да беларускай мовы, складае 80 балаў (20 пытанняў – 4 балы), мінімальная – 20. Звычайна ў падобных даследаваннях пазітыўным лічыцца стаўленне, калі рэспандэнт набірае больш за 50 балаў (сярэдзіннае значэнне ў нашым выпадку), а негатыўным – менш за 50. Сярэдні бал роўны 56, пры гэтым медыяна (велічыня, што з'яўляецца сярэдняй мноства лічбаў, палова з якіх мае большае, а палова – меншае значэнне) складае 58 балаў. Для праверкі надзейнасці (reliability) вымярэння быў выкарыстаны каэфіцыент альфа Кранбаха, які склаў 0,93, што сведчыць пра вельмі высокую надзейнасць (максімальная магчымая надзейнасць = 1). Агульныя вынікі даследавання стаўлення рэспандэнтаў прадстаўлены ў табліцы.

Стаўленне рэспандэнтаў да беларускай мовы па шкале Лікерта: агульныя вынікі, колькасць рэспандэнтаў, %

Колькасць	Негатыўнае стаўленне			Пазітыўнае стаўленне		
	20–30	31–40	41–50	Пераходная група		
Балы				51–60	61–70	71–80
Рэспандэнты	16	38	93	125	144	58
Усяго: $n = 474$ (100 %)	147 (31 %)			327 (69 %)		

Такім чынам, пазітыўнае стаўленне да беларускай мовы выражае больш за 2/3 рэспандэнтаў, а негатыўнае – амаль 1/3. Пры гэтым ступень пазітыўнага/негатыўнага стаўлення ў апытаных неаднолькавая, адрозненні могуць складаць да 30 балаў, таму ўмоўна падзелім негатыўныя і пазітыўныя рэакцыі на групы (мал. 1):

20–30 – моцна негатыўныя	51–60 – хутчэй пазітыўныя
31–40 – умерана негатыўныя	61–70 – умерана пазітыўныя
41–50 – хутчэй негатыўныя	71–80 – моцна пазітыўныя

Мал. 1. Падзел на групы паводле агульнага бала стаўлення

Падзел на групы дазваляе «змякчыць» мяжу паміж пазітыўным і негатыўным стаўленнем дзякуючы наяўнасці груп 41–50 «хутчэй негатыўныя» і 51–60 «хутчэй пазітыўныя» рэакцыі, бо адрозненні паміж баламі рэспандэнтаў могуць быць параўнальна невялікімі (1–5 балаў) і з'яўляцца наступствам хібнасці вымярэнняў. Іх можна аб'яднаць у даволі шматлікую пераходную групу ($n = 93 + 125 = 218$; 46 %), якая ўяўляе асаблівую цікавасць, паколькі стаўленне да беларускай мовы ў гэтых рэспандэнтаў яшчэ канчаткова не аформлена як строга пазітыўнае або негатыўнае і, значыць, пры пэўных умовах яно можа змяніцца, у тым ліку праз уплыў знешніх фактараў (напрыклад, павелічэнне прэстыжу і запатрабаванасці мовы ў грамадстве).

У сваю чаргу, рэспандэнты, чые ацэнкі змяшчаюцца на крайніх канцах кантынума (20–30 і 71–80 балаў), з меншай імавернасцю змяняць свае меркаванні на супрацьлеглыя, гэта значыць сярод студэнтаў ВНУ моцна пазітыўнае стаўленне да беларускай мовы маюць 12,2 % ($n = 58$) рэспандэнтаў, а моцна негатыўнае – 3,4 % ($n = 16$). Рэспандэнты з умерана негатыўным ($n = 38$; 8 %) і ўмерана пазітыўным стаўленнем ($n = 144$; 30,4 %) хутчэй за ўсё застануцца з тым самым тыпам стаўлення, аднак можа змяніцца яго інтэнсіўнасць у любы з бакоў. Заслугоўвае ўвагі той факт, што самую шматлікую групу складаюць рэспандэнты з умерана пазітыўным стаўленнем, пры спрыяльных умовах іх стаўленне можа істотна палепшыцца.

Што датычыцца стаўлення да асобных меркаванняў, яно таксама размеркавана нераўнамерна. Найлепшае стаўленне да беларускай мовы рэспандэнты выражалі ў дачыненні да наступных выказванняў (максімальная колькасць балаў = 4), згадзіўшыся з меркаваннямі 1, 5 і 18 і не згадзіўшыся з меркаваннем 3:

18. Я паважаю тых, хто размаўляе па-беларуску (3,4 бала).

1. Мне падабаецца, як гучыць беларуская мова (3,3 бала).

3. Беларуская мова не патрэбна, бо ўсе беларусы валодаюць рускай (3,3 бала).

5. Я не хачу, каб беларуская мова знікла (3,3 бала).

Характэрна, што тры з чатырох гэтых сцверджанняў адносяцца да першай асобы і выражаюць афектыўнае стаўленне (я паважаю, мне падабаецца, я не хачу) праз агульную, абстрактную ідэю, а не датычацца нейкага прыватнага выпадку і не прадугледжваюць уключэння валявога кампанента стаўлення, не патрабуюць актыўнага дзеяння ад рэспандэнта і не абавязкова адлюстроўваюцца на яго паводзінах.

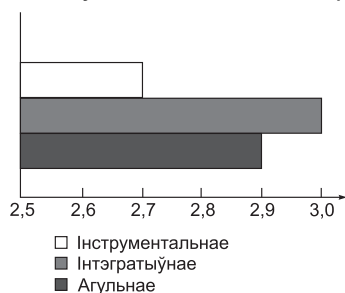
У сваю чаргу, тыя меркаванні, якія прадугледжваюць пэўныя дзеянні з боку рэспандэнтаў, непасрэдна могуць датычыцца кожнага з іх (меркаванні 9, 19), выклікалі самыя адмоўныя рэакцыі ў дачыненні да беларускай мовы (мінімальная колькасць балаў = 1):

9. Навучанне ў школе павінна цалкам адбывацца на беларускай мове (2,0 бала).

19. Беларуская мова павінна быць адзінай дзяржаўнай (2,1 бала).

11. Беларуская мова – мова інтэлігенцыі (2,2 бала).

Варта адзначыць, што два з трох гэтых меркаванняў датычыліся праблемы мона- або білінгвізму. Як вынікае з ацэнак, большасць рэспандэнтаў, хоць і станюча адносяцца да беларускай мовы, аднак у якасці адзінай дзяржаўнай яе не разглядаюць, выказваючыся на карысць двухмоўя.

Мал. 2. Агульнае, інтэгратаўнае і інструментальнае стаўленне рэспандэнтаў, бал.

Сцверджанні ў тэсце можна падзяліць на тры групы ў залежнасці ад тыпу стаўлення: агульнае, інтэгратаўнае і інструментальнае. Агульнае стаўленне датычыцца хутчэй абстрактных ідэй, інтэгратаўнае ўплывае на далучанасць асобы да пэўнага калектыву (мова як сімвал прыналежнасці да пэўнай этнічнай групы, валоданне мовай як спосаб завесці новых сяброў і г. д.), інструментальнае прадугледжвае ролю мовы ў выкананні пэўных утылітарных функцый (уладкаванне на лепшую працу, здача экзаменаў і інш.). Як і чакалася, самыя высокія балы галоўным чынам адносяцца да інтэгратаўнага стаўлення (3,0), а самыя нізкія – да інструментальнага (2,7), гэта значыць рэспандэнты пераважна не разглядаюць беларускую мову як сродак, які дапамагае ім заняць лепшае становішча на працы, не звязваюць з ёй эканамічны прэстыж, а ставяцца да яе хутчэй як да сродку захавання нацыянальнай ідэнтычнасці (мал. 2).

Слабую актуальнасць інструментальнай функцыі беларускай мовы некаторыя рэспандэнты засведчылі ў каментарыях (напрыклад, *Надо учить международные языки, для лучшего трудоустройства* – анкета № 446).

Акрамя даследавання агульнага, інтэгратаўнага і інструментальнага стаўлення з дапамогай апытальніка мы можам прааналізаваць таксама кагнітыўны і афектыўны кампаненты адносін да

¹ У працытаваных каментарыях рэспандэнтаў захаваны ўсе асаблівасці арфаграфіі і пунктуацыі арыгіналаў.

беларускай мовы (паколькі даследаванне валявога кампанента з дапамогай апытальніка нам уяўляецца ненадзейным, мы не ўключалі ў другую частку меркаванні, звязаныя з паводзінамі рэспандэнта). *Кагнітыўны* кампанент стаўлення звязаны з уяўленнямі рэспандэнта пра мову і грамадства, *афектыўны* ўключае ў сябе пачуцці ў дачыненні да мовы. Сярод рэспандэнтаў больш развітым выявіўся афектыўны кампанент – 3,1 бала, у той час як кагнітыўны – 2,7 бала. Гэтае істотнае адрозненне звязана, на нашу думку, з рэальнай моўнай сітуацыяй: рэспандэнт адзначаюць слабую распаўсюджанасць і запатрабаванасць мовы ў грамадстве, але выражаюць уласную прыхільнасць у дачыненні да беларускай мовы. У дадзеным выпадку характэрны каментарый у анкеце № 382: *Не вижу возможности как-либо исправить положение белорусского языка. Язык приятный, красивый, но родным он будет только если начинать учить лет с 3-х. А русский сейчас: и удобнее, и практичнее. Сама плохо говорю на белорусском, хоть и люблю его.* Гэта не адзіны выпадак, калі рэспандэнт выказваюць жаданне паляпшэння становішча беларускай мовы, у тым ліку шляхам яе інстытуцыянальнай падтрымкі і павелічэння яе ролі ў адукацыі.

Заслугоўвае ўвагі таксама ацэнка асобных сцверджанняў, якія пэўным чынам суадносяцца адно з адным. Кагнітыўныя меркаванні 3 і 4 суадносяцца з афектыўным меркаваннем 5:

3. *Беларуская мова непатрэбная, бо ўсе беларусы валодаюць рускай* (3,3 бала, нязгода).

4. *Беларуская мова будзе цалкам выцеснена рускай* (2,6 бала, згода).

5. *Я не хачу, каб беларуская мова знікла* (3,3 бала, згода).

Вялікая колькасць рэспандэнтаў згаджаецца з меркаваннем, што беларуская мова будзе выцеснена рускай, але, на нашу думку, гэта не заўсёды адлюстроўвае жаданне рэспандэнта, а часта – яго песімізм у дачыненні да будучыні беларускай мовы, пра што сведчаць высокія балы ў п. 3 і 5. Сустрэкліся анкетныя, у якіх рэспандэнт цалкам або часткова згадзіліся з «негатыўнымі» п. 3 і 4, але згадзіліся і з «пазітыўным» п. 5.

Важныя звесткі можна атрымаць з рэакцыяй на меркаванні 6, 7 і 8:

6. *Кожны беларус павінен валодаць беларускай мовай* (3,2 бала).

7. *Я хачу, каб мае (будучыя) дзеці валодалі беларускай мовай* (3,1 бала).

8. *Кожны грамадзянін Беларусі павінен валодаць беларускай мовай* (3,1 бала).

З размеркавання балаў вынікае, што рэспандэнт маюць большыя патрабаванні да беларусаў па нацыянальнасці, чым да грамадзян Беларусі, што з'яўляецца не вельмі пазітыўнай тэндэнцыяй для прававой дзяржавы. Таксама адзначым факт, што патрабаванні да валодання беларускай мовай (будучымі) дзецьмі ніжэйшыя, чым патрабаванні да «кожнага беларуса». Інтэрпрэтаваць гэты факт мы на дадзены момант не гатовыя, гэты аспект патрабуе далейшага даследавання.

Наступную пару меркаванняў уяўляюць сабой 11 («пазітыўнае») і 12 («негатыўнае») сцверджанні:

11. *Беларуская мова – мова інтэлігенцыі* (2,2 бала).

12. *Беларуская мова – вясковая мова* (2,7 бала).

Сярэднія балы сведчаць пра наступнае: беларуская мова большасцю яшчэ не ўспрымаецца як мова інтэлігенцыі (цалкам або часткова не згадзіліся з выказваннем 320 рэспандэнтаў, 67,5%), але большасць таксама не лічыць яе «вясковай» (цалкам або часткова не згадзіліся з гэтым меркаваннем 260 рэспандэнтаў, 54,9%).

З гэтымі выказваннямі суадносяцца таксама два наступныя (першае – «негатыўнае», другое – «пазітыўнае»):

16. *Беларуская мова не прыдатная для навукі* (2,9 бала, нязгода).

17. *Беларуская мова далучае мяне да культуры* (3,0 бала, згода).

Як бачым, стэрэатып, паводле якога беларуская мова не ўспрымаецца як мова навукі, паступова разбураецца; культурныя функцыі беларускай мовы таксама ацэньваюцца параўнальна высока, што таксама з'яўляецца пазітыўнай тэндэнцыяй.

Вынікі нашага даследавання дазваляюць зрабіць нам наступныя падагульненні:

1. Пераважная большасць студэнтаў-рэспандэнтаў станюць адносяцца да беларускай мовы як сродку нацыянальнай ідэнтыфікацыі, выказваюцца за яе захаванне, прыхільна ацэньваюць беларускамоўных асоб. Пры гэтым амаль палова рэспандэнтаў знаходзіцца ў пераходнай групе паміж пазітыўным і негатыўным стаўленнем, гэта значыць пры пэўных умовах (найперш падтрымка мовы з боку дзяржавы і павелічэнне яе прэстыжу) можа ўзмацніцца падтрымка мовы ў грамадстве.

2. У сённяшнім глабалізаваным свеце з тэндэнцыяй да пашырэння рынкавых адносін, вынікам чаго з'яўляецца пэўны прагматызм у стаўленні да мовы (веданне мовы павінна прыносіць у тым ліку матэрыяльную карысць), сярод рэспандэнтаў выявілася недаацэненая інструментальная функцыя мовы: з беларускай мовай пераважна не звязваецца эканамічны прэстыж.

3. На дадзены момант погляд на беларускую мову як адзіную дзяржаўную мала распаўсюджаны: рэспандэнт прыхільна ставяцца да двухмоўя, выказваючыся на карысць практычных функцый

рускай мовы як міжнароднай і «зручнай» мовы для камунікацыі, таму сёння найлепшай стратэгіяй моўнага развіцця грамадства было б забеспячэнне рэальнага функцыянавання білінгвізму ў грамадстве, яго прававая падтрымка і павелічэнне ролі беларускай мовы ў школьным навучанні.

ЛІТАРАТУРА

Вахтин Н. Б., Головкин Е. В. Социоллингвистика и социология языка. СПб., 2004.

Лянкевіч А. Стаўленне да моўных кодаў у Беларусі (на матэрыяле тэста «падабраных масак»): адрозненні паміж Мінскам і Віцебскам // *Studia Białorusistyczne*. 2009. № 3. С. 265–284.

Лянкевіч А. У. Стаўленне да беларускай літаратурнай мовы і змешанага маўлення ў медыя-дыскурсе (на матэрыялах публікацый у газеце «Звязда») // *Весн. БДУ*. Сер. 4. 2011. № 3. С. 34–38.

Baker C. Attitudes and language. Clevedon, 1992.

Likert R. A technique for the measurement of attitudes // *Archives of psychology*. 1932. Vol. 140. P. 1–55.

Oppenheim A. N. Questionnaire design and attitude measurement. London, 1976.

Паступіў у рэдакцыю 31.10.12.

Алена Уладзіміраўна Лянкевіч – аспірантка кафедры гісторыі беларускай мовы. Навуковы кіраўнік – кандыдат філалагічных навук, дацэнт С. М. Запрудскі.

Ю. В. СОКОЛОВА

ЛЕКСИКО-ГРАММАТИЧЕСКИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРИ БЕЛОРУССКО-АНГЛИЙСКОМ ПОЭТИЧЕСКОМ ПЕРЕВОДЕ. ПЕРЕВОД ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ

Рассмотрен ряд лексико-грамматических трансформаций при переводе белорусских имен существительных и именных словосочетаний из поэтических произведений Янки Купалы и Якуба Коласа на английский язык. Анализируется перевод прилагательных, существительных с уменьшительно-ласкательными суффиксами, слов и словосочетаний, имеющих лингвоэтническую специфику и авторскую имплицативность. Обращается внимание на значительное расхождение в семантической и грамматической структуре белорусского и английского языков, а также исследуются их стилистические и экспрессивные особенности.

The paper deals with a number of lexical-grammatical transformations in translation into English Belarusian nouns and noun phrases chosen from Yanka Kupala's and Yakub Kolas' works. Translation of apposition, nouns with diminutive suffixes, words and word combinations that have linguistic and ethnic peculiarities and carry author's implication has been analysed. Paying attention to significant differences in semantic and grammatical structures of Belarusian and English languages, the author also considers their stylistic and expressive nuances.

Перевод поэтических текстов является наиболее сложным видом литературного перевода, так как переводчику необходимо: (1) передать смысл; (2) воссоздать образность и экспрессивность текста оригинала, сохранив его национальный колорит; (3) сделать восприятие переводного текста доступным для носителей иной культуры.

До настоящего времени лучшими переводами белорусской поэзии на английский язык остаются переводы Веры Рич и Уолтера Мэя, выполненные еще в 1970-е гг. прошлого века. Они оба были поэтами, носителями английского языка и культуры, не имели славянских корней.

Вера Рич (1936–2009) – поэтесса и переводчица с белорусского и украинского языков. Ее сборник переводов «Как огонь, как вода», опубликованный в 1971 г. («Like Water, Like Fire: An Anthology of Byelorussian Poetry from 1828 to the Present Day»), стал первой в мире антологией переводов белорусской поэзии.

Уолтер Мэй (1912–2002) – поэт, переводчик с белорусского и русского языков, автор антологии «Моя прекрасная Белоруссия», опубликованной в 1976 г. («Fair Land of Byelorussia: An Anthology of Modern Byelorussian Poetry»).

В дальнейшем белорусско-английский литературный перевод не получил развития, а доминирующее положение занял перевод через посредничество русского языка (см. Интервью профессора Арнольда Макмиллина 2012; Чарота 2011).

Сложившаяся ситуация в определенной степени связана с тем, что технологии белорусско-английского литературного перевода разработаны недостаточно. Отсутствуют монографические руководства и учебные пособия по данной теме. Отдельные аспекты белорусско-английского поэтического перевода обсуждались в работах С. А. Скомороховой (см. Скамарохова 2000; Скамарохова 2004; Скамарохова 2005).

Целью настоящей работы является анализ лексических, грамматических и комплексных лексико-грамматических трансформаций при поэтическом переводе белорусских имен существительных и именных словосочетаний на английский язык. Фактическим материалом послужили отрывки из стихотворений Я. Купалы и Я. Коласа и их переводы, выполненные поэтами В. Рич и У. Мэем.

В российском переводоведении существует множество работ, посвященных переводческим трансформациям, например, Я. И. Рецкер «Теория перевода и переводческая практика» (1974), Л. С. Бархударов «Язык и перевод» (1975), А. Д. Швейцер «Теория перевода» (1988), Л. К. Латышев